

Пише: Бранко Јевтић
уторак, 12 фебруар 2013 10:35

Економски и индустријски неразвијена краљевина, чија се привреда заснивала на пољопривредној производњи, имала је крајње ограничене могућности за модерно ратовање. Недовољно и већим делом застарело наоружање и хронични недостатак модерних војних техничких средстава давало је прилично песимистичке прогнозе за успешну одбрану земље. Основни разлог недостатка модерног наоружања и војне технике лежао је у неразвијеној државној економији. Ниски доходак по глави становника, а тиме и сиромашан државни буџет, ограничавао је набавку и куповину модерног наоружања. Са друге стране, недовољни индустријски потенцијали у земљи нису омогућавали производњу модерног и преко потребног наоружања. Уочи рата национални доходак по глави становника је износио око 3500 динара (у противвредности око 70 долара), а нпр. за куповину једног тенка требало је издвојити 800-1600 националних доходака.

Војне власти — дубоко и болно свесне малог економског потенцијала своје земље, недовољних залиха оружја и муниције и недостатка опреме, одеће и резерве хране — грчевито су правиле планове за одбрану земље, који су у основи били дефанзивног карактера. По ратним плановима замишљено је да би при пуној мобилизацији војска могла имати преко 1 200 000 људи у оперативним јединицама и још око пола милиона у осталим неборачким службама. Толики предвиђени број мобилисаних људи био је нереалан због дубоке политичке и националне подељености у друштву. Неким националним групама у земљи одбрана монархије није била у интересу.

Прилике у Краљевини Југославији биле су изузетно сложене. Војне потешкоће због тешког економског стања и опште немаштине додатно су оптерећене политичком и социјалном кризом. Проблеми и болести друштва нису мимоишле ни војску, тим пре што су се од 1939. у њу сливали грађани-војни обвезници, уносећи у војску акутне националне и социјалне проблеме карактеристичне са цивилно друштво. Ни војска није била поштеђена својих унутрашњих криза и подела. Официри су се окупљали око појединих генерала стварајући тако политички супротстављене групе. Најпознатије ривалске официрске групе биле су оне, с једне стране, око генерала Петра Живковића, браће Недића и Марића и, с друге стране, око генерала Душана Симовића. Све

Пише: Бранко Јевтић
уторак, 12 фебруар 2013 10:35

заостреније међунационално неповерење у војсци додатно је оптерећивало и продубљивало политичку кризу. Већина несрпских официра није благонаклоно гледала на режим, што је угрожавало борбену готовост и овако слабе армије. Велики број високих официра несрпске националности налазио се на кључним командним положајима, што је код српских и пројугословенских официра стварало незадовољство, сумњу и неповерење у успешно вођење будућег рата. Национална структура официрског, посебно кључног командног кадра није била ни пропорционална ни уједначена. Ево неколико примера:

Од двадесет четири одсека у Генералштабу само један је био у рукама официра српске националности – а остали у рукама Хрвата и бивших аустроугарских официра. Краљевина је била подељена у шест административних зона (бановина) и оне су се поклапале са армијским областима. Само у једној армијској области командант је био српске националности (пуковник Мирко Богићевић), два су била хрватске (потпуковници Ромуалд Манола и Еуген Курелец) а три словеначке националности (потпуковници Бранко Томиншек, Данило Транпуш и Игњац Фурлан).

Краљевско ваздухопловство је имало четири бригаде – у две су команданти били хрватске националности (пуковници Драгутин Рупчић и Никола Обуљен, обојица су већ у Априлском рату приступили усташама). Од укупно осам ваздухопловних пукова команданти шест били су Словенци и Хрвати: сви су, сем пуковника Ферда Градишника, у Априлском рату издали и прешли у усташку или немачку војску. Гарда је имала два коњичка пука и оба су била под командом бивших аустроугарских официра (пуковници Кокаљ и Краус, обојица прешли у усташку војску). Команданти свих шест инжењерских пукова били су хрватске националности. Слично стање било је и у другим родовима војске. [\[1\]](#)

Састав југословенске краљевске војске изгледао је овако:

Штаб Врховне команде, три штаба групе армија, седам штабова армија, 28 пешадијских дивизија, три коњичке дивизије, једна гардијска коњичка бригада, два планинска одреда, 16 здружених одреда, 16 граничних посадних пукова, две тврђавске команде (у Боки Которској у Шибенику). Као самосталне команде биле су Ваздухопловство и Морнарица, са свим пратећим установама.

Постојала је команда за специјалне јединице, у оквиру које је била и четничка команда. Као самосталне јединице војска је имала четири пука тешке моторизоване артиљерије, један батаљон за везу, два тенковска батаљона, шест аутомобилских батаљона и три железничка пука. [2]

Организација позадине је изгледала овако: Команда позадине Врховне команде са свим установама, шест команди армијских области, 16 команди дивизијских области и 49 команди војних округа. Постојале су и унутрашње трупе за заштиту и осигурање позадине јачине 48 пешадијских ослабљених пукова (сваки пук је имао до пет батаљона). У састав ових пукова улазили су и припадници жандармерије. Као позадинска јединица била је и команда територијалне противваздушне одбране. [3]

Југословенска војска је поседовала око 7000 артиљеријских оруђа, од којих је половина била застарела, још из времена minulih ратова. Уз то оруђа су увезена из различитих европских земаља па је набавка муниције и резервних делова доведена у питање. Распоживе залихе артиљеријске муниције биле су довољне за свега два до три месеца рата. Слично стање било је и у ратном ваздухопловству, које је поседовало око 450 авиона различитог порекла. Модерних апарата било је мање од половине. Чак и за ловачке авионе домаће производње није било могуће обезбедити резервне делове.

Ратна морнарица се састојала од једне застареле крстарице, четири нешто савременија разарача, две старе торпиљерке, десетак торпедних чамаца и исто толико минополагача, четири подморнице и десетак мањих помоћних бродова. Тако малим бројем бродова, уз то застарелих, морнарица је имала једноставан задатак: да у случају прекоморског напада задржи непријатељско напредовање наредних 48 часова што би, по плану било довољно време за долазак копнених снага до обале и започне борбу. [4]

Уочи рата залихе обуће и одеће задовољавале су потребе за свега две трећине мобилисане оперативне војске, а за позадинске јединице предвиђено је само делимично снабдевање. Остале опреме за оперативне јединице било је свега за трећину мобилисаних регрута. Медицинског и санитетског материјала било је за свега неколико ратних недеља. Резерве хране за војску и стоку обезбеђене су за око два месеца рата, као и резерве бензина – под условом да рафинерије и складишта горива не буду уништена непријатељским бомбардовањем. [5] Обнављање залиха било је потпуно искључено.

Пише: Бранко Јевтић
уторак, 12 фебруар 2013 10:35

Недостатак моторизованих транспортних средстава и зависност од сточне вучне снаге и товарних животиња за транспорт умањивало је покретљивост јединица. Само четири артиљеријска пука била су моторизована. Спорост и ограничена маневарска покретљивост због употребе теглеће и товарне стоке у наметнутом модерном ратовању било је од пресудног значаја. Примера ради, овакве јединице су савладале за 24 часа оно што је моторизована јединица прелазила за мање два сата.

Слабост југословенске војске у живој сили, транспортним средствима, снабдевању и наоружању додатно је била оптерећена недостатком државно-политичког јединства и јасних циљева политичког и војног руководства.

Аутор је члан Српског либералног савета

[1] Бранко Јевтић: „Национална структура у ЈКВ“, необјављени списи

[2] Југословенска краљевска војска, Војна енциклопедија IV, прво издање

[3] Исто

[4] Јозо Томашевић: „Четници у Другом свјетском рату“ – југословенски обрамбени планови

Стање у Југословенској краљевској војсци уочи Другог светског рата

Пише: Бранко Јевтић
уторак, 12 фебруар 2013 10:35

[\[5\]](#) Велимир Терзић: „Слом краљевине Југославије 1941“